

Geestelijke verzorging en maatschappelijk herstel

Bijdrage Dienst Geestelijke Verzorging ten behoeve van het bezoek van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie op 15 november 2011 in verband met het project Visievorming op het thema slachtoffergericht denken en werken binnen DJI

In de Dienst Geestelijke Verzorging (DGV) begeleiden geestelijk verzorgers van zeven denominaties ingeslotenen op basis van geloof en levensovertuiging. Ze gaan met de ingeslotenen in gesprek over verleden, heden en toekomst.

Een belangrijk punt daarbij is de verwerking van het verleden, ook ten aanzien van het delict. Geestelijk verzorgers gaan er in alle denominaties van uit dat ieder mens zelfverantwoordelijk is en dus ook verantwoordelijkheid draagt voor zijn daden.

Geestelijk verzorgers hebben verder door het ambt dat ze uitoefenen een bijzondere vertrouwensrelatie met ingeslotenen. Dat betekent dat in die vertrouwensrelatie de diepere dingen van het leven kunnen worden gedeeld. Vragen van schuld, tekortschieten, wanhoop, maar ook het zoeken naar een nieuw begin kunnen in deze vertrouwensrelatie diepgaand worden besproken.

Dit betekent tevens dat aan de orde komt wat in het delict is gebeurd in relatie tot het slachtoffer en de familie van het slachtoffer.

Geestelijk verzorgers maken met de ingeslotenen de daden die gepleegd zijn bespreekbaar. Dat is niet altijd gemakkelijk, omdat er veel belemmeringen zijn om de schuldvraag onder ogen te zien.

Die belemmeringen kunnen er zijn vanwege een zwakke persoonlijke identiteit. Om schuld en verantwoordelijkheid onder ogen te zien moet dan eerst gewerkt worden aan een versterking van die persoonlijke identiteit. Een tweede belemmering is dat het schuldig zijn aan een delict vaak niet op zichzelf staat, maar in het verlengde ligt van een persoonlijke geschiedenis met complexe problematiek. Ook is er de grootte van de schuld: de schuld kan als die wordt toegelaten zo groot zijn, dat de enige manier om te overleven lijkt de betrokkenheid bij het delict te ontkennen, te relativiseren of af te wentelen.

De geestelijk verzorger kan juist in de opgebouwde vertrouwensrelatie en met eigen professionaliteit een mogelijkheid scheppen om toch over wat in het delict gebeurd is in gesprek te komen. Het kan zijn dat daarbij ook moet worden ingezet om de belemmerende factoren zo veel mogelijk weg te nemen.

Geestelijk verzorgers kunnen dus een belangrijke rol vervullen in de verder te ontwikkelen dader/slachtoffer-oriëntatie binnen DJI.

Binnen de DGV zijn al langer initiatieven genomen om bij de begeleiding van de dader ook meer slachtoffer-georiënteerd te werken.

Binnen het Rooms-katholiek en het Protestants justitiepastoraat heeft dit slachtoffer-georiënteerd werken zich ontwikkeld in het kader van herstelgericht pastoraat.

Herstelgericht pastoraat is gericht op herstel van alle relaties waarin ingeslotenen staan; het slachtoffer, familie van het slachtoffer, relaties van de dader en de samenleving als geheel.

In het 'Handboek Justitiepastoraat, context, theologie en praktijk van het protestants en rooms-katholiek justitiepastoraat' zijn twee hoofdstukken gewijd aan schuldverwerking: hoofdstuk 11 '*Justitiepastoraat en herstel en positiebepaling*' door dr. Anne-Mie Jonckheere

en hoofdstuk 12: *'De verborgen kracht van schuldverwerking, een bijbels-theologische fundering van herstelgericht pastoraat'*, door dr. Henri Veldhuis.

Daarnaast werd de voorjaarsstudieconferentie 2010 van de Protestantse geestelijke verzorging gewijd aan de relatie dader en slachtoffer. De conferentie begon met een gesprek met de heer en mevrouw Jansons, de ouders van Sybine Jansons die, komend uit school, verdween en enkele weken later bleek vermoord te zijn. De heer Jansons heeft daarover een boek geschreven: *'In het bos zijn de wilde dieren'*.¹

De stuurgroep 'Kerken met Stip'² heeft in de kortgeleden gehouden landelijke bijeenkomst het thema dader en slachtoffer aan de orde gesteld. Prof. dr. Theo de Wit, bijzonder hoogleraar Vraagstukken betreffende Geestelijke Verzorging bij het wetenschappelijk Centrum voor het Justitiepastoraat, heeft daar een inleiding gehouden. Dr. Paul Oskamp, oud-rector van het Seminarie van de Nederlandse Hervormde Kerk, hield er een theologische reflectie.

Verder is het project *Puinruimen* in PI Nieuwegein tot ontwikkeling gebracht in het kader van herstelgerichte detentie. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie zal daar op 16 november 2011 een bezoek brengen bij het werkbezoek aan de DGV.

Ook in het nieuwe vormingsprogramma van de DGV; *De Levensschool*, heeft de relatie dader-slachtoffer een plaats.

Om nog meer aan te sluiten bij de slachtoffergerichtheid van DJI zal de geestelijke verzorging een opleidingstraject ontwikkelen met als doel alle geestelijk verzorgers sterker toe te rusten om het slachtoffer bij de begeleiding van ingesloten en aan de orde te stellen.

Dit opleidingstraject is vooral gericht op: het wegnemen van bovengenoemde belemmerende factoren, het nemen van verantwoordelijkheid voor het delict en op het vergroten van inzicht bij ingesloten en in wat hun bijdrage naar het slachtoffer zou kunnen zijn.

Tot slot wil de geestelijke verzorging vanuit opgebouwde expertise een actieve rol vervullen in de visieontwikkeling met betrekking tot dit thema binnen DJI.

¹ De hoofdpredikant en ds. J.C. Donner, destijds justitiepredikant in Scheveningen, hebben een gesprek begeleid in PI Scheveningen tussen de dader van dat misdrijf en de ouders en zus van Sybine. De heer Jansons heeft in zijn boek verslag van dat gesprek gedaan.

² Kerken met Stip is een netwerk van kerken die gastvrij willen zijn voor de opvang van justitiabelen. Er zijn 67 Kerken met Stip van protestantse en rooms-katholieke signatuur.